

Нікітенко Олексій Євгенович,
аспірант кафедри державного управління,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків
ORCID 0000-0001-9999-4401

УДК 659,3:316,774

doi:10.34213/tp.19.02.13

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Розглянуто сутність інформаційного простору в Україні, його складники, підходи до формування та розвитку. Розкрито напрями використання інформаційного простору для підвищення результативності діяльності органів публічної влади.

Ключові слова: інформаційний простір, інформаційне суспільство, підвищення результативності діяльності органів публічної влади.

Постановка проблеми. Одним з основних чинників розвитку системи публічного управління в Україні є формування єдиного інформаційного простору, який дозволить підвищити якість, результативність та ефективність діяльності всіх органів публічної влади. Сьогодні відбувається активний процес формування такого складника єдиного інформаційного простору України у сфері діяльності державних органів. Водночас відсутня науково обґрунтована концепція формування єдиного інформаційного простору. Це позбавляє законотворчу роботу необхідної теоретичної бази. Не повною мірою використовуються апробовані на регіональному рівні схеми інформаційної взаємодії з громадянами, органами державної влади, іншими організаціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням інформаційного простору приділено досить широку увагу в науковій літературі. Окремим дослідженням цієї проблематики присвячено наукові праці В. Авер'янова, Ю. Битяка, В. Брижко, О. Банчука, А. Гулеміна, С. Гуцу, Є. Додіна, В. Ортинського, О. Остапенка, І. Пахомова, А. Пухтецької, В. Цимбалюка, Ю. Шемшученка, Х. Ярмакі та ін. Однак, незважаючи на досить широке та ґрунтовне її опрацювання, потребують подальшого дослідження питання впливу інформаційного простору на удосконалення, упорядкування, підвищення якості й результативності діяльності органів публічної влади.

Мета статті полягає у визначенні підходів до формування інформаційного простору в Україні, його структури та ролі, яку він відіграє в удосконаленні та підвищенні результативності діяльності органів публічної влади.

Виклад основного матеріалу. В умовах розбудови інформаційного суспільства інформація стає основним і невід'ємним атрибутом соціального управління в цілому, а управління інформацією – його частиною. Саме управління інформацією та управління інформаційними процесами складають ядро інформаційної політики держави. Відповідно, розвиток інформаційного суспільства, формування державної інформаційної політики, системно організованого інформаційного простору – це шлях як до економічного добробуту, так і до забезпечення безпеки країни. Ключовим моментом є напрацювання філософії та ідеології побудови інформаційного суспільства.

© Нікітенко О. Є., 2019

Побудову інформаційного суспільства в Україні повинен забезпечити ефективний інформаційний простір, що є основою безпеки країни, її соціально-економічного, політичного і культурного розвитку. З часу проголошення незалежності в Україні інформаційний простір почав інтенсивно розвиватися і розширюватися. Він і нині є мобільним, але, по суті, ще не сформованим. В останні роки значно збільшилася кількість інформаційних видань, як друкованих, так і електронних, але одним із головних питань є організація, якісне функціонування та ефективний контроль діяльності інформаційних ресурсів загальнодержавного значення, тобто створення єдиного інформаційного простору.

Наприклад, Є. Макаренко в дослідженні “Європейська інформаційна політика” під єдиним інформаційним простором країни пропонує розуміти сукупність інформаційних ресурсів та інформаційної інфраструктури, що уможливує на основі єдиних принципів і за загальними правилами забезпечувати безпечну інформаційну взаємодію держави, організацій і громадян за рівного доступу їх до відкритих інформаційних ресурсів, а також максимально повне задоволення їхніх інформаційних потреб на всій території держави за збереження балансу інтересів на входження у світовий інформаційний простір та забезпечення національного інформаційного суверенітету [2].

Натомість Р. Калужний виділяє три сфери інформаційного простору: сферу єдиного інформаційного простору України; сферу інформаційної взаємодії України з іншими державами; сферу інформаційного простору, яка найбільшою мірою важлива для вирішення конкретних проблем в економічній, політичній і культурній взаємодії у міжнародному співробітництві [4].

На думку О. Дзьобан, єдиний інформаційний простір складається з таких головних компонентів:

- інформаційних ресурсів (ІР) – баз і банків даних, усіх видів архівів, систем депозитаріїв державних ІР, бібліотек, музейних сховищ та ін.;
- інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури;
- територіально розподілених державних і корпоративних комп’ютерних мереж, телекомунікаційних мереж і систем спеціального призначення та загального користування, мереж і каналів передачі даних, засобів комутації та управління інформаційними потоками;
- інформаційних, комп’ютерних і телекомунікаційних технологій – базових, прикладних і забезпечувальних систем, засобів їхньої реалізації;
- науково-виробничого потенціалу в галузях зв’язку, телекомунікацій, інформатики, обчислювальної техніки, поширення і доступу до інформації;
- організаційних структур, зокрема кадрів, що забезпечують функціонування й розвиток національної інформаційної інфраструктури;
- ринку інформаційних технологій, засобів зв’язку, інформатизації та телекомунікацій, інформаційних продуктів і послуг;
- системи взаємодії інформаційного простору України зі світовими відкритими мережами;
- системи забезпечення інформаційного захисту (безпеки);
- системи масової інформації;
- системи інформаційного законодавства [1].

Слід зауважити, що засоби інформаційної взаємодії громадян та організацій, що забезпечують їм доступ до інформаційних ресурсів, засновано на від-

повідних інформаційних технологіях, наприклад програмно-технічних засобах та організаційно-нормативних документах. Таким чином, інформаційно-телекомунікаційну інфраструктуру утворюють організаційні структури і засоби інформаційної взаємодії. Характерною ознакою процесу формування єдиного інформаційного простору України є не тільки створення технологій і технологічної структури інформатизації для забезпечення взаємодії виробників інформації та її споживачів, розподіл знань, нагромаджених в інформаційних банках даних, але й урахування соціальних, економічних і політичних аспектів його формування та інтеграції у світовий інформаційний простір. Адже об'єктивні знання, що зберігаються в інформаційних банках даних, тільки в тому разі можуть стати чинником прогресивних соціально-економічних якісних змін, коли вони знайдуть зацікавленого в них споживача і будуть йому доступні.

Інформаційна діяльність як сукупність інформаційних процесів у суспільстві визначає економічний потенціал суспільства нарівні з матеріальним виробництвом. У зв'язку з цим головним політичним і економічним аспектом формування єдиного інформаційного простору України є подолання інформаційного монополізму управлінських і комерційних структур щодо відкритості інформаційних ресурсів – перехід від презумпції закритості інформації до презумпції відкритості інформації на законодавчій та економічній основі.

Тому цілі формування й розвитку єдиного інформаційного простору України передбачають:

- забезпечення прав громадян на інформацію згідно з вимогами Конституції України;
- створення і підтримку необхідного для стабільного розвитку суспільства рівня інформаційного потенціалу;
- узгодженість рішень, які прийняті центральними органами державної влади, обласними державними адміністраціями й органами місцевого самоврядування;
- підвищення рівня правосвідомості громадян через надання їм вільного доступу до правових і нормативних документів, що визначають їхні права, обов'язки й можливості;
- надання можливості контролю громадян і громадських організацій за діяльністю центральних і місцевих органів державної влади й органів місцевого самоврядування;
- підвищення ділової і суспільної активності громадян через надання рівної з державними структурами можливості користуватися відкритою науково-технічною, соціально-економічною, суспільно-політичною інформацією, а також інформаційними фондами сфер освіти, культури тощо;
- інтеграція зі світовим інформаційним простором [3].

Саме ефективний інформаційний простір, який буде відкритим для громадян, є однією з умов формування й розвитку інформаційного суспільства, що надасть можливість реалізовувати й узгоджувати інтереси громадян, суспільства та держави на комплексній і системній основі. Ефективний інформаційний простір може бути створено та почне розвиватися на основі відповідної державної інформаційної політики, що забезпечить поступове спрямування країни до побудови інформаційного суспільства. Цей рух має ґрунтуватися на новітніх інформаційних, комп'ютерних, телекомунікаційних технологіях і технологіях зв'язку, що сприятиме бурхливому розвитку відкритих

інформаційних мереж, насамперед Інтернету, і надасть принципово нових можливостей для міжнародного інформаційного обміну на основі трансформації різноманітних видів людської діяльності. Перспективні інформаційні, комп'ютерні й телекомунікаційні технології підвищать вплив засобів масової інформації (ЗМІ) на соціально-політичне й культурне життя людей. Адже всі цивілізовані держави розглядають побудову інформаційного простору як основу свого соціально-економічного, політичного і культурного розвитку і здійснюють цілеспрямовану державну інформаційну політику.

Формування й розвиток єдиного інформаційного простору України передбачають, найперше, забезпечення оперативного доступу до наявних інформаційних ресурсів і проведення роботи щодо залучення їх до єдиного інформаційного простору. Інформаційні ресурси, що є знову сформованими і що долучаються до єдиного інформаційного простору, мають бути на законній підставі доступними органам державної влади, суб'єктам господарювання і громадянам.

Відомо, що саме інформаційний монополізм може стати головним живильним середовищем бюрократизму, волюнтаризму і корупції. Тому належна юридична підтримка відкритості державних інформаційних ресурсів є необхідною передумовою забезпечення інтеграції єдиного інформаційного простору України з європейським і світовим інформаційним простором. А для вирішення проблеми створення єдиного українського інформаційного простору необхідно розробити законодавчі й нормативні акти, що визначатимуть права й обов'язки юридичних і фізичних осіб щодо формування та використання інформаційних ресурсів, засобів їхніх оброблення й доставки; виокремити економічні регулятори, які б забезпечували стимулювання активного формування й використання інформаційних ресурсів.

Чинні, а також ті, що розробляються на цей час, інформаційно-управлінські системи органів державної влади (центральні та місцеві), відомчі й міжвідомчі територіально розподілені системи і мережі збирання, оброблення й розподілу інформації можуть слугувати базою упровадження нових інформаційних технологій. Вони мають забезпечити основу формування єдиного інформаційного простору України і гарантувати поєднання нових засобів інформаційних технологій з традиційними засобами поширення інформації та організації доступу до неї: друкованими й електронними ЗМІ, журнальними і книжковими виданнями, бібліотеками й архівами, поштою, телеграфом тощо.

Єдиний інформаційний простір в Україні є територіально розподіленою сукупністю інформаційних ресурсів, технологій їхніх створення, ведення, використання й захисту шляхом організації доступу користувачів до них через мережі передачі даних, що функціонують на основі правових і технологічних норм, принципів і правил, що забезпечують інформаційну взаємодію організацій і громадян, а також задоволення їхніх інформаційних потреб. Це свідчить про необхідність уніфікації поняття "єдиний інформаційний простір" не тільки на рівні законодавства України, але і з урахуванням міжнародних і наукових аспектів. Зокрема, єдиний інформаційний простір пропонується визначити як сукупність інформаційних технологій, інформаційних систем, інформаційно-телекомунікаційних мереж, що дає змогу на основі єдиних принципів забезпечити інформаційну взаємодію державних органів, організацій і громадян. Адже саме з вищезазначених ланок та принципів склада-

ється сучасне майбутнє, у якому інформаційний простір відіграватиме одну з головних ролей у державі загалом та в кожного сучасного і свідомого громадянина.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Поки що сучасний стан інформаційного простору України перешкоджає рівноправному входженню її до світового інформаційного суспільства. Робота щодо розвитку інформаційного простору у провідних країнах світу проводилася і проводиться за ініціативою та під патронажем вищих посадових осіб держави. Тому формування й розвиток єдиного інформаційного простору України і відповідних державних інформаційних систем повинні здійснюватися на міжгалузевому і міжрегіональному рівнях із застосуванням комплексного, системного підходу до вирішення правових, організаційних і технічних питань. Упровадження нових технологій і вдосконалення інформаційного законодавства повинне спиратися не тільки на потреби оптимізації внутрішньої діяльності окремо взятого органу державної влади, але й на підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії та надання державних послуг. При цьому необхідно визначити співпрацю в інформаційній сфері з іншими державами та міжнародними організаціями, що зробить можливим інтеграцію українського інформаційного простору зі світовим. Саме на дослідження цих питань і буде спрямовано подальші дослідження.

Список використаних джерел

1. Дзьобан О. П. Інформаційна безпека у проблемному полі соціокультурної реальності : монографія. Харків : Майдан, 2010. 260 с.
2. Макаренко Є. А. Європейська інформаційна політика. Київ : Наша культура і наука, 2000. 368 с.
3. Організаційні та правові засади створення національного інформаційного простору / А. Морозов, В. Косолапов, В. Ковтун та ін. *Наука та наукознавство*, 2000. № 3. С. 136–142.
4. Основи інформаційного права України : навч. посіб. / В. С. Цимбалюк, В. Д. Гавловський, В. В. Гриценко та ін. ; за ред. М. Я. Швеця, Р. А. Калужного, П. В. Мельника. Київ : Знання, 2004. 274 с.

References

1. Dzoban, O.P. (2010). *Informatsijna bezpeka u problemnomu poli sotsiokul'turnoi real'nosti: monohrafiia*. Kharkiv: Majdan [in Ukrainian].
2. Makarenko, Ye.A. (2000). *Yevropejska informatsijna polityka*. Kyiv: Nasha kultura i nauka [in Ukrainian].
3. Morozov, A., Kosolapov, V., Kovtun, V. ta in. (2000). *Orhanizatsijni ta pravovi zasady stvorennia natsionalnogo informatsijnogo prostoru*. *Nauka ta naukoznavstvo* [in Ukrainian].
4. Tsybaliuk, V.S., Havlovs'kyj, V.D., Hrytsenko, V.V. ta in. (2004). *Osnovy informatsijnogo prava Ukrainy: navch. posib*. Shvets M.Ya., Kaliuzhnyi R.A. ta Melnyk P.V. (Ed). Kyiv: Znannia [in Ukrainian].

Nikitenko O. Ye., Postgraduate Student of Public Administration Department, KRIPA NAPA, Kharkiv
ORCID 0000-0001-9999-4401

INFORMATION SPACE FORMATION IN UKRAINE AS A BASIS FOR INCREASING THE PERFORMANCE OF PUBLIC AUTHORITIES 'ACTIVITIES

One of the main factors in the development of the public administration system in Ukraine is the formation of a single information space the twill improve the quality, efficiency and effectiveness of all public authorities. Today, an active process of forming such a component of the single information space of Ukraine in the sphere of activity of public authorities is taking place. At the same time, there

is no scientifically substantiated concept of forming a single information space. This deprives the lawmaking work of the necessary theoretical basis, and in practice does not allow the full use of regional-level schemes for informational interaction with citizens, between public authorities and other organizations.

Issues of the information space are paid quite a lot of attention in the scientific literature. The scientific works by A. B. Aver'yanov, Yu. P. Bytyak, V. M. Bryzhko, O. A. Banchuk, A. M. Gulemin, S. F. Gutsu, E. V. Dodin, V. L. Ortyns'ky, O. I. Ostapenko, I. M. Pakhomov, A. A. Pukhtetska, V. S. Tsymbalyuk, Yu. S. Shemshuchenko, H. P. Yarmakita, etc. are devoted to a separate study of this problem. However, despite rather extensive and thorough studying, further research on the impact of the information space on the activities of public authorities is needed.

Aim of the research is to determine the approaches to the formation of the information space in Ukraine, its structure and role, which it plays in improving and enhancing the performance of public authorities.

In the context of the information society development, information becomes the main and integral attribute of social management in general, and management of information is considered as its part. Information management and information processes management form the core of the state's information policy. Accordingly, the development of the information society, the formation of a state information policy, a systemically organized information space is a way both for economic well-being and for ensuring the country's security. The key point is the development of the philosophy and ideology of an information society building.

Scientists understand different concepts under the term "information space". For example, this may be a set of information infrastructure and resources, or satisfaction of information needs.

Single information space consists of the following main components:

- information resources;
- information and telecommunication infrastructure;
- territorially distributed state and corporate computer networks, telecommunication networks and systems of special purpose and general use, networks and channels of data transmission, switching facilities and information flow management;
- information, computer and telecommunication technologies;
- scientific and production potential in the fields of communication, telecommunications, computer science, computer technology, distribution and access to information;
- organizational structures, in particular personnel providing the functioning and development of the national information infrastructure;
- the market of information technologies, communication facilities, informatization and telecommunications, information products and services;
- systems of interaction of the information space of Ukraine with the world's open networks;
- information security systems (security);
- the mass media system;
- information law systems.

So far, the current state of Ukraine's information space is preventing its equal access to the world information society. Work on the development of information space in the leading countries of the world has been conducted at the initiative and under the patronage of senior state officials. Therefore, the formation and development of a single information space of Ukraine and relevant state information systems should be carried out at inter-branch and interregional levels with the use of an integrated, systematic approach to solving legal, organizational and technical issues. Implementation of new technologies and improvement of information legislation should be based not only on the needs of optimization of the internal activity of a separate government body, but also on improving the efficiency of interagency cooperation and the provision of public services. At the same time, it is necessary to determine the cooperation in the information sphere with other states and international organizations, which will make possible integration of the Ukrainian information space into the world information space. There search of these issues will be the priority for further investigation.

Key words: information space, information society, increasing the public authority effectiveness

Надійшла до редколегії 13.05.2019 р.